

BIBLIOTECĂ CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
Bucureşti

Cota 449330
Inventar 760891

OSEEPAH

N. N. HERJEU

TEATRELE NAȚIONALE

PRIVITE PRIN PRISMA
NOULUI RITM CULTURAL

A 775

BUCUREȘTI

Tipografia A-B-C Strada Lipscani Nr. 5

1938

282

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

BUCHARESTI

Cota

Inventar

ii 6h9330

760891

758/92

O rugăciune Domnului Dacan Mihail
Tudor Vladescu.
N. N. Negrucci

Cultura noastră nu trebuie să fie numai de import,
ci și produsul acestui neam, sprijinită pe trecutul nostru
și pe infinitele mijloace ale țării, prelucrate cu mijloacele
pe care trebuie să ni le pună la îndemână mintile
luminate, ori de unde ar veni ele.

M. S. Regele Carol II

Din cuvântarea rostită la Academia Română cu
prilejul sărbătoririi lui M. Sutcu și Iacobo Negrucci

Asupra misiunei teatrelor noastre naționale și rolului ce trebue să-l îndeplinească în cadrul culturii românești, s'a scris prea puțin sau aproape de loc.

S'a păstrat cu senină conștiințiozitate, o tradiție, de pe care nu s'a șters, din când în când, decât colbul artistic, îngrămădit de vreme.

Conducerea teatrelor de Stat, s'a mărginit numai la ideea de scenă: O lucrare dramatică, să fie cât mai bine montată.

Ca, la Paris, Londra, etc...

Dar, nimeni, nu s'a gândit la „naționalizarea“ scenelor noastre, stabilind o ideologie proprie, ca reprezentativ al înșuirilor și predispozițiilor pentru artă teatrală ale neamului românesc.

In scopul acesta, ne-am hotărât să dăm la iveală mănușchiul de observații critice, cuprinzătoare în paginile ce urmează.

De altfel, ele reprezintă de abia o schiță sumară a unui studiu amânunțit ce va apărea, în curând, cu privire la misiunea teatrelor noastre de Stat, în legătură cu noul ritm cultural al țării.

A U T O R U L

Prin ritmul politic, nou, imprimat Stătului român, dintr'o Inaltă Înțelepciune, ritm prin a cărui impulsiune suverană, îngrijorările populației au evadat, ca prin farmec, din celulele politice și administrative ale vechiului regim, s'a dat țării noastre numai în câteva luni de zile, o infățișare atât de fericită, pe care cu puțin înainte, nimeni nu ar fi putut s'o bănuiască.

Comunicatele guvernului M. S. REGELUI, răspândite prin toate colțurile României întregite, nu sunt, de altfel, decât expresiunea satisfacției publice a rezultatelor ce s-au manifestat pe urma binefăcătoarelor măsuri guvernamentale. Așa s'a putut ajunge la starea de față, când fiecare cetățean rătăcit de miragiile politicei defuncke, a revenit la realitatea lucrurilor, reîntorcându-se multumit, la profesiunea lui inițială.

Deoparte, spiritul de ridicare morală

a tot ce este creațiune culturală, spirit atât de specific tradiției neamului românesc și încrustat cu atâta *biciuire* a rătăcirilor de gândire, de către *marele cărturar* al geniului nostru național, ne-a îndrumat spre o nouă concepție în artă și literatură.

Pe de altă parte, prin mâna de fier, ce define astăzi frânele administrative ale țării, cetătenii conștienți se resimt inviorați, de fermitatea libertăților și garanțiilor constituționale.

România a pășit, viguros, pragul RE-NĂSTEREI, cea de mult așteptată.

Statul respiră numai *ordine*, pretutindeni.

Economia țării, prin Consiliul Superior Economic condus de un mare agricultor, dublat de șefie omului de Stat autentic și neșovăitor, a luat un avânt eroic, cu o spontaneitate ce nu o poate înregistra decât epocile marilor prefaceri.

Pe toate tărâmurile de activitate, fracțiunile vii ale ideologiei nouă, sunt studiate cu râvnă de cei pregătiți, fiecare la îndeletnicirea cu care l-au dăruit înșuirile firești, pentruca, prin coordonare și armonie desăvârșită, să se îndeplinească acel *ritm unitar*, în toate ramificațiile lui de însuflețire și muncă românească.

Pe această linie ne vom ocupa în cele ce urmează, considerându-ne în cadrul preocupărilor noastre, despre *misiunea teatrului național*, căutând să o fixăm cât mai mult cu putință, în rosturile programatice ale mișcării culturale de acum.

Dela început trebuie să precizăm că dogmatismul teatrului nostru național s'a mărginit până în prezent, numai la imitația de realizări artistice ale sceneelor teatrale streine.

Exotism în toate „Gustul“ de teatru, românesc, a fost înlăturat cu perseverența unei conduceri, nu, prea ușor de înțeles.

Iată latura de care ne vom ocupa, aci, în mod succint, înțelegând ca „românescul“, în fond și formă, să predomină acțiunea de culturalizare a teatrelor noastre naționale.

Nu suntem împotriva importului de invențiuni tehnice teatrale de cari, scenele dramatice ale Occidentului se folosesc dela război încoace; dar adaptarea tehnicei moderne, pe scenele noas-

tre, se face fără tendință vre-unei acclimatizări estetice și adeseori montările acestea prin exagerarea lor inutilă consumă venituri extrem de exagerate. Și să se aibă în vedere, că ele se adresează unui număr, restrâns, de spectatori.

Puținii inițiați în exhibițiile artei nouă, nu pot să umple goulurile săpate la *cassa* teatrului, dacă voim, a ne opri, deocamdată, numai asupra primei noastre scene: Teatrul Național din Capitală.

Când, astăzi, totul în Stat, prin noua lui conjunctură, tinde numai spre economii cât mai severe, credem, necesar, ca și instituțiile noastre dramatice să colaboreze și ele, avizând la amputări bugetare, cel puțin, prin înfrânarea „tactică“ regizorale, care dăunează Statului o subvenție anuală de douăzeci de mili-oane lei.

Având o administrație mai gospodărească, Teatrul Național din București ar izbuti să se întreție, aproape, numai din propriile lui venituri.

Cu o pricepută moderație tehnică, i-

maginea scenică nu ar avea nimic de suferit. Este vorba, doar de înlăturarea complicațiilor inutile, pe cari, massa „plătitore“ a spectatorilor, cu greu, o poate seziza, — printr-o simplificare pătrunsă decât mai multă luminozitate estetică, aşa de firească și potrivită cu seninătatea spiritului nostru latin.

Spectatorul dela noi, încă, nepregătit pentru „mașinăriile“ teatrului *nou*, nu ar trebui să fie silit a se concentra, numai vizual, numai asupra expoziției mașinistice care, în chip fatal îl cucereste cu noutatea ei superficială.

Această manevră abilă a montărilor fastuoase, de cele mai multe ori, nu se va întâmpla decât la învăluirea slăbiciunilor bătătoare la ochi, ale anumitor lucrări dramatice, alese în repertor din prea multă îngăduință directorială.

Prințro localizare meșteșugită a noilor mijloace tehnice cari, în nici-un caz, nu trebuie să depășească interesul acțiunii dramatice, și ar putea creia o tehnică quasi-proprie, apropiată în mod logic de „gustul“ și predispozițiile pentru teatru ale publicului românesc.

Această tendință — am îndrăzni a spune, de „românizare“, săvârșită prin-tr'un compromis rațional, ar răuși, în timp, să inaugureze o tehnica regizorala a noastră, în spiritul nostru estetic, ce și-a scăldat tradiția între linia dreaptă romanică și broderia bizantină.

Astfel, tehnica „nouă“, să ar îndrep-tății să-și așeze cămin statonic în țara noastră, împiedicându-se tentativa de invadare a arbitrarului de efemere fră-mântări estetice streine, în arta româ-nească.

Să se lase teatrelor particulare, fie ele, chiar subvenționate, libertatea în-scenărilor... „à la manière de...“. Teatrul românesc, se impune să rămână, numai teatru românesc.

Bizarul decorativ să înceteze. Da. I-deia de ansamblu să se ia pe deantregul din tehnica modernă.

Regizorii, mai nainte de a porni să se perfecționeze în alte țări, nu ar fi rău ca, mai întâi, să se fi inițiat, îndestulă-tor, asupra artei noastre naționale.

Teatrul nu este un decorativ lipsit de sensul uman. Prin îmbinarea lui cu

ritmica cea mai naturală și decorativul supus întru totul motivului dramatic, vom realiza o „punere în scenă“ cât mai apropiată de sufletul debitului nostru actoricesc.

„Verbul românesc“ descătușat de exagerările regizorale, să plutească liber. Clasicitatea dramatică de aiurea, ca și dela noi, vorbește dela sine.

Dar pentru a se ajunge, sau mai bine zis, spre a ne putea reîntoarce la vrelea, când limba unui popor se răsfăță cald și academic pe scenele de teatru, se mai cere și o bine chibzuită alegere a repertorului teatral.

Repertorul este problema ce pare, încă, departe de a fi primit o rezolvare demnă de profunda lui însemnatate.

Repertorul teatrului... „românesc“.

Mai demult, piesele datorite autorilor români, privite cu indiferență de mai toți derectorii teatrelor noastre naționale, erau înăbușite prin încadrarea lor obscură, vădit disprețuitoare, la repertorul marelor creațiuni apusene.

Piese românești, rar, apăreau la luma rampei. Ele făceau obiectul de atracție al școlarilor aduși la teatru cu bilete de favoare și al unui public ce ținea să-și conserve sentimentul național.

Astăzi lucrurile s-au schimbat. Avem autori dramaturgi cari au dat scenelor românești, lucrări de necontestată valoare. Cu toate acestea poziția lor în repertoarele teatrale este dintre cele mai dificile. Nu există firul conducător me-

nit să stabilească rânduiala repertorială, în felul ca, lucrărilor dramatice românești, să li se dea prioritatea cuvenită.

Însă, acum, cu noul ritm cultural ce animează țara dela un capăt la altul, se impune să se reglementeze cât mai neîntâziat, starea de întâietate a repertoarului românesc.

Piesele streine, în viitor, și în proporție justă, ele trebuieșc încadrate de lucrările dramatice românești.

Prin desființarea partidelor politice, nu mai începe îndoială, că, alegerea pieselor de autori români, nu va mai fi influențată de sugestiile și recomandațiile, atât de păgubitoare instituției, ale tuturor pontifilor electorali.

Și trecându-se pe linia moartă, greșelile de până mai ieri, printr'o nepărtinitoare și pricepută selecționare, se va putea întocmi un repertoriu românesc, cât mai prețios.

Nu este mai puțin adevărat că literaturii noastre dramatice îi lipsește un sens ideologic național.

Mânuitorii scrisului teatral, dela noi, bâjbâe încă, în întunecime. Cei mai mulți își plămădesc temele pe tipare cu totul streine de sufletul românesc. Astfel, răușesc să construiască numai șubrede imitații, de multe ori lucrate chiar cu îndemânare cari, din lipsa originalității de „caractere“ a personajilor piesei, se prezintă într'un aspect de culoare redusă.

In ultimele decenii, numai d. profesor N. Iorga, marele nostru istoric, cu dalta unei cugetări savante, a înțeles să adâncească în marmora dramaturgiei, fresca motivelor și caracterelor noastre istorice, rânduind odată pentru totdeauna, bazele teatrului istoric românesc.

In afara de motivul istoric, societatea românească prezintă atâtea alte multiple manifestări ale vieții. Conflictele, fie țărănești, fie burgheze, ce ar putea îmbogăți intens literatura dramatică originală, sunt atacate sființnic, sau, aproape de loc.

Se evidențiază tot mai mult absența criticei îndrumătoare.

Tinerii autori, neofiți, în ceeace privește pulsul vieții sociale, își plasează darurile lor scriitoricești, culegând din anecdota ușoară, subiecte cari, tratate cu oarecare vioiciune, pot cel mult, să „amuzeze“ un public, la rându-i și el neinițiat.

Asemenea încercări nu ar avea cădere să fie trecute în repertoriile teatrelor noastre de Stat.

Iar pentruca această eroare să înceze, venindu-se totdeodată, în sprijinul autorilor debutanți, a celor cu evidente însușiri, tot teatrului de Stat îi revine misiunea de sfătuitor și îndrumător spre adevarata înțelegere a dramaturgiei românești.

Unul, sau mai multe premii anuale, a

cordate de direcția Teatrului Național, — ne oprim asupra celui din Capitală— ar stimula pe autori, deschizându-se prin aceasta o eră nouă. Și nu prea târziu, ne vom putea mândri cu o literatură dramatică „a noastră“, în stare să intereseze și scenele altor țări, doritoare să cunoască intensitatea sufletească și obiceiurile poporului român.

Mai este un punct ce, îndeosebi, se cuvine să fie luat în seamă.

Epoca post-belică și la noi ca și în alte părți, a fost sguaditor turburată de agenții tuturor aberațiilor și utopiilor politice, îndreptate împotriva liniștei în Stat. În deosebi, lumea muncitorească, le-a fost obiect de ofensivă.

Prin intervenția necruțătoare a guvernării actuale, pericolul a fost exterminat. Dar atât nu este deajuns. Propaganda prin teatru, o găsim și aci, de o reală importanță.

Se resimte lipsa unui repertoriu dramatic care, să intereseze viața lucrătorilor din fabrici și ateliere. El s-ar putea întocmi fără nici-o greutate.

Tot prin acordarea de premii autori-

~~102.472~~
lor dramatični cari, cunosc în amănuț
traiul muncitoresc, s'ar putea efectua
piese teatrale cari, să intereseze lucră-
torii din fabrici și ateliere.

Atunci teatrele naționale le-ar pune
la dispoziție lucrări scrise anume, pen-
tru ei și cu prețuri de intrare, scăzute
până la ultimele posibilități ale bugetului
seral.

Având în vedere acest scop și prețul
derizoriu al biletelor de intrare, de care
ar beneficia numai pătura muncitoare,
lucrătorii se vor legitima cu cărțile lor
profesionale.

Asemenea spectacole, de comun acord
cu conducătorii fabricilor, etc... ar avea
loc săptămânal, la ore convenite, de pe
urma cărora teatrele nu ar avea de su-
ferit nici-o deficiență materială. Specta-
torii obișnuiți ai teatrelor de Stat vor
vizita și acest fel de reprezentării, prin
atracția noutății ce o prezintă factura
lor teatrală.

In Franța, în Germania, există ase-
menea spectacole și dau rezultatele cele
mai bune.

In afara de aceasta, echipe volante

compuse din actorii teatrelor de Stat, ar cutreera marile centre industriale și este dela sine înțeles, cât de rodnic ar fi efectul unor turnee de acest fel.

Tot sub auspiciile teatrelor naționale, se cuvine să se inaugureze o mișcare teatrală la sate.

Se pot forma echipe dintre elevii conservatoarelor de declamație, întovărășiți de stagiari ai teatrelor de Stat, cari să poarte în ţărănimile, flacără nouă a teatrului românesc.

Aruncând o privire asupra legii de organizare a Teatrelor Naționale, vedem și aci multe reale ce ar putea să fie remediate.

O decongestionare bugetară se poate foarte ușor realiza, dacă avem în vedere avantagiile ce le au prin lege, teatrele de Stat.

Cităm:

„Comunele și județele, proprietare de edificii în cari funcționează Teatrele Naționale sau Operele Române, sunt obligate să cedeze în mod gratuit Teatrelor Naționale sau Operelor Române respective, folosința acestor edificii, cum și aceea a bunurilor mobile și imobile, prin destinație aflătoare în ele“.

In afara de aceste avantagii trebuie să luăm în considerare subvențiile ce le

primesc dela Stat, pe lângă cota-procent realizată din vânzarea timbrului artistic.

In aşa condiţii, ne dăm seama, cât de uşurată este sarcina directorilor teatrelor naționale și astfel cât de nefirească este starea de imprecizie programatică, în care se găsește instituția teatrului românesc.

Observăm însă că, starea aceasta se datorește în mare măsură și lipsei de autoritate absolută a directorului asupra teatrului ce îl conduce, ceea ce îi stingherește mult libertatea de acțiune.

Prin dispoziţiile legii de organizare a teatrelor, *administratorul* deținând aproape în întregime frânele administrative ale teatrului, rolul Directorului coboară pe un plan secundar. Înlocuindu-se postul de administrator cu acela de director al contabilității, care să fie numit cu toate drepturile și răspunderile funcționarilor publici, Directorul teatrului, numai atunci va putea să respire în toată libertatea misiunei ce i s'a încredințat.

Numirea administratorului, în forma

ei de azi, prin decret regal, este un nonsens.

Spicuim mai departe...

In *Comitetul de lectură*, prezența unei personalități culturale, când deja există doi membri ai Academiei Române și un profesor al Facultății de litere pare, cu desăvârșire, forțată.

Înțelegem ca aceasta să se petreacă la teatre din orașele unde nu sunt instituții de învățământ superior.

Căci astfel de personalități, create sub vechiul regim politic, nu erau în realitate, decât favoriți ai cluburilor de partid, departe de a fi adus vre-un folos bunei conduceri a Teatrului Național.

Deasemenea, în cazul când, Directorul teatrului va fi demisionat ori înlocuit, Comitetului de direcție să i se ridică și lui mandatul, chiar înainte de a fi împlinit 4 ani prevăzuți în lege.

Aceasta pentru o căt mai bună armonie între ambele părți, singura cu puțință să înglesnească prosperitatea instituțiilor noastre teatrale.

Avansările artiștilor la teatrele de

Stat, aşa cum se fac, până în prezent, constituie o adevărată anomalie. Avansările la „vechime“ sunt cu totul lipsite de seriozitate și artistică și administrativă.

Cei mai *vechi*, nedreptățesc în modul cel mai natural, pe cei mai *meritoși* dintre artiști, când e vorba de avansări.

Ca și în alte ramuri de activitate, s'ar impune și aci obligația unui examen.

Artiștii cari s'au afirmat prin creațiuni răușite în decursul anilor, au tot dreptul să-și reclame avansarea când s'au ivit vacanțe.

Celor cu *vechime* să li se încredințeze roluri principale de examen, pe cari nu le-au mai atacat vreodată.

Iar publicul îi va avansa, ori respinge...

Vedem în aceasta o simplă chestiune de echitate din care nimeni nu ar ieși nedreptățit.

Se impune iarăși, o atenție cât mai serioasă în chestiunea teatrelor naționale din provincie. Se face o eroare apreciabilă, judecându-se situația artiș-

lor dramatice din provincie, față de a celor din Capitală.

La teatrele regionale munca este mult mai intensă. Repertoriul unei stagiuни se primenește încontinuu din cauza reducției de spectatori. În lege nu este prevedută această situație specială a artiștilor provinciali.

Încă o dispoziție necesară ce, nu figurează în textul legii, este aceea că, să nu se reprezinte, atât pe scenele particulare cât și la cinematografe, același spectacol, în timpul când el ține afișul teatrelor de Stat.

Un amănunt, ce, nu ni se pare a fi de prisos:

Se cunoaște firea actoricească atât de caprecioasă, care adeseori îi îndeamnă la gesturi materiale din cele mai costisitoare. Spre a-i feri dela consecințe ce nu le pot fi decât păgubitoare, opinăm ca salariile și gratificațiile personalului de toate categoriile, să nu poată fi urmărite, decât pentru datorii către Stat și creațele privilegiate din Codul Civil.

Nici autorilor dramatice să nu li se poată face popriri pe tantieme, de niciun fel.

Iarăş, nu înțelegem, pentru că să se arrendeze programul teatrului. Bibliotecarii teatrului, cari s'ar cuveni să fie recrufaţi dintre scriitori, credem că sunt cei mai îndrituiţi să redacteze programul serial.

Porniți pe calea sănătoasă a economiilor, chiar vestiarele și bufetul pot fi administrate în regie. Teatrele au suficient personal, bărbați și femei, cari pot îndeplini asemenea însărcinări.

Pentru acordarea de gratificații artiștilor, părerea noastră este, să se aleagă anual, un comitet de trei din sânul comitetului de direcție.

Directorul să lipsească și să se premieze deopotrivă cu artiștii ale căror creațiuni au repurtat cele mai bune succese și artiștii de altă categorie, cari în decursul stagiupei și-au dovedit pe lângă talent, dragostea de muncă și spiritul de disciplină.

In ceeace privește partea administrativă, propunem următoarele modificări:

Directorul să fie numit prin decret regal, la propunerea ministerului Cultelor și Artelor.

In locul funcțiunii de administrator să ia ființă postul de director al contabilității, numit de ministerul Cultelor și Artelor, după recomandația direcțiunii teatrului.

In Comitetul de direcție, membrul *jurist* să fie recomandat de baroul respectiv, iar cei doi artiști definitivi din Comitetul de direcție, unul să fie ales de către artiști prin vot secret, și altul recomandant de Directorul teatrului.

Pentru participarea la ședințe nu se va plăti nici un fel de jeton.

Indemnizațiile și cheltuelile de deplasare, se vor fixa de directorul teatrului, dela caz la caz.

Dispărând art. 21, 22 și 23, din legea de organizare a teatrelor, prin desființarea funcțiunii de administrator, în locul lor ar apărea cele de mai jos:

Directorul teatrului este ajutat în conducerea instituției de către directorul contabilității, cu următoarele atribuțuni:

Conduce, organizează și controlează contabilitatea în bani și materiale; întocmește situațiile financiare ale bilanțului, contului de gestiune și inventarului, fiind direct răspunzător pentru orice neregulă, de orice fel.

Asigură executarea măsurilor de ordine luate de direcție spre a fi supus aprobării Comitetului de direcție.

Verifică existența inventarului și îngrijește de buna lui conservare, fiind răspunzător materialmente.

In privința controlului finanțiar, verificarea gestiunii teatrelor naționale să se facă de o comisiune compusă din: un referendar-șef, delegat de Inalta Curte

de Conturi, un expert contabil din administrația Statului, având gradul de director de contabilitate, delegat de Asociația experților contabili din România și un alt expert contabil, recomandat de Directorul Teatrului Național din București și confirmat de ministerul Cultelor și Artelor.

Spre a-și păstra independența de acțiune, această comisiune va fi numită pe timp de *cinci* ani.

Comisiunea va verifica obligatoriu, în fiecare lună, gestiunile respective, întocmind rapoarte și trecându-le în registrul de control, cu observațiunile ce au de făcut.

La sfârșitul anului, comisiunea va întocmi un raport general de cele constatate în cursul anului expirat, asupra execuțării bugetului, raport ce, se va depune în mâinile Directorului Teatrului Național din București, cel mai târziu, la 15 Maiu ale fiecărui an.

Comisiunea va fi retribuită la sfârșitul anului cu un onorariu ce se va fixa de Comitetul de direcție, după propunerea

Directorului teatrului și în raport cu mersul stagiupei.

Să se întocmească situațiuni lunare de mersul încasărilor și a cheltuielilor făcute, ce vor fi publicate în cel puțin trei cotidiane, pentru ca publicul să cunoască unde merg subvențiile acordate teatrelor și cum se cheltuiesc fondurile bugetare.

Bilanțul și contul de Profit și Pierdere, încheiate la sfârșitul fie căruia an să se publice obligator în trei foi zilnice, spre a fi cunoscute și apreciate de mărele public iubitor al artei teatrale.

La fiecare sfârșit de an să se întocmească o dare de seamă generală asupra întregei activități artistice și financiare a instituției, care se va da publicității și răspândită cât mai intens.

Acestea ar fi propunerile noastre, atât din punct de vedere artistic, cât și administrativ, propunerî pe cari, le găsim în stare să asigure instituțiilor noastre teatrale o administrație mult mai fecundă decât cea de până acum.

Pe aceste teme iuri, bugetele teatrelor noastre ar înregistra o decongestionare simțitoare, venindu-se tot mai mult în sprijinul realizărilor artistice a teatrelor naționale, fapt ce, în mod fatal ar îndruma pe o cale nouă activitatea scenelor noastre subvenționate, dându-li-se posibilitatea să se încadreze în ritmul cultural al vremurilor actuale.

Odată porniți pe această linie, teatrul românesc privit sub toate aspectele, își

va căpăta factura ce i se impune, mai
ales astăzi, când cultura românească își
are, netăgăduit, pe REGELE EI, profund
ocrotitor a tot ce este opera cinstită și
luminoasă.

OBSERVATIUNI

OBSERVATIUNI
